

Anders Hagström

En stalinists memoarer

Recension av Karl Staf, *Den röda lågan: en dödsdömd antinazists memoarer*, Hägglund, 1997

Första delen av Karl Stafs självbiografi *Den röda lågan* skildrar en ung proletärs väg till stalinistisk brödskrivare.

Staf kommer ur en genuint proletär bakgrund. Tidigt tvingades han att försöka tjäna ihop till brödfödan. Tidigt attraherades han också av den kommunistiska rörelsen, som när han anslöt sig på 20-talet ännu inte var den renodlade stalinistiska agentur den skulle bli, utan fortfarande en rörelse som vibrerade av liv.

Men det är inte den unge proletären utan den gamle stalinisten som för pennan. Därmed blir berättelsen om Karl Stafs intressanta liv också en studie i stalinistisk advokatyr.

Några exempel:

– Staf deltog i det spanska inbördeskriget som frivillig i de internationella brigaderna. Trots att han kämpade tappert och vid flera tillfällen riskerade livet verkar han ha tagit sig igenom den erfarenheten utan att närmare reflektera över den. Fortfarande försvarar han trotsvisst den stalinistiska versionen av vad kriget handlade om, dvs en kamp mellan demokrati och fascism.

Att det var betydligt mer komplicerat än så, och att det spanska kommunistpartiet med Stalins stöd spelade en ytterst makaber roll verkar fortfarande ha undgått honom trots att det är relativt välkänt idag bland alla som verkligen seriöst intresserat sig för det spanska inbördeskriget.

– En månad efter det spanska inbördeskrigets inledning skakades världen av den första av de tre Moskvaprocesser i vilken Lenins medarbetare ställdes inför rätta anklagade för kontra-revolutionär verksamhet och dömdes till döden. Utgår man från Staf var det en fullständigt betydelselös händelse. Han nämner dem inte ens.

Försvarar

– Föga förvånande försvarar han Molotov–Ribbentropakten 1939, den som garanterade att Hitler fick ryggen fri i uppgörelsen med de västeuropeiska ”demokratierna”. Det är för övrigt slående att han inte med ett ord nämner den sovjetiska inmarschen i östra Polen, Estland, Lettland och Litauen, aktioner som alla möjliggjordes av pakten. För att inte tala om Stalins utlämnande av fängslade tyska stalinister till Hitlers Gestapo – men de var ju förstås ”kontra-revolutionärer”.

Hans påstående att pakten var ett ”mästerstycke i militär taktik” går inte att ta på allvar. Pakten gav ju Hitler möjlighet att undkomma ett tvåfrontskrig. När han väl gjort rent hus i väster kunde han koncentrera världens dittills största militära styrka mot Sovjetunionen.

Det enda Sovjetunionen uppnådde under tiden var, bortsett ifrån de baltiska staterna och östra Polen som inte var mycket till ”buffert” när kriget väl var ett faktum, politisk isolering och demoralisering i de stalinistiska leden.

– När Karl Staf tar upp sina relationer med Ernst Wollweber, ledaren för en stalinistisk motståndsgrupp, berättar han att Wollweber blev minister i DDR. Däremot säger han – givetvis, höll jag på att skriva – inte ett ord om att Wollweber rensades ut av Ulbricht och dog i onåd.

Fantastisk

Direkt fantastisk blir hans skildring av hur Wollweber 1940 förklarar för honom att nazisterna mycket väl kan nå fram till och erövra Moskva och Leningrad inom tre månader efter ett krigsutbrott. Formuleringar som ingen erfaren stalinistisk politruk skulle våga ta i sin mun vid den tidpunkten, eftersom de ju faktiskt uttryckte en skriande brist på tilltro till Stalin och hans regim. Till och med en mild skepsis i frågan om Sovjetunionens militära förmåga var tillräcklig för att bli utesluten ur kommunistpartierna – om man nu inte råkade vara sovjetmedborgare. Då kunde man räkna med arbetsläger.

Om inte Staf direkt fabulerar, måste hans minne helt enkelt ha spelat honom ett spratt.

Det är som sagt inte utan att man beklagar att Staf inte lyckats frigöra sig från stalinismen. Han har ju trots allt en del att berätta, bl a är han en av de få svenskar som har erfarenhet av att vara fånge i Nazityskland.

Denna recension publicerades ursprungligen i Arbetarmakts *Nyhetsbrev* 8/97 under signaturen AC (=Anders Hagström).

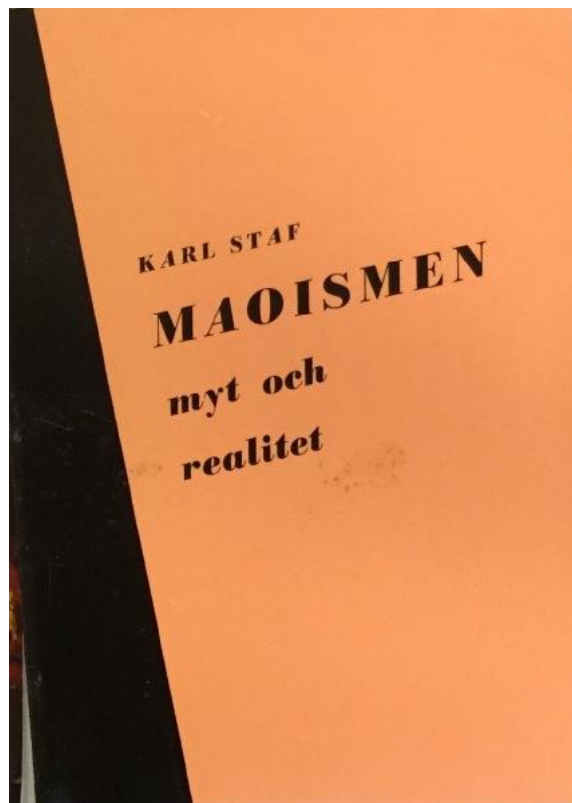
Mer om Karl Staf

Karl Staf (1915-2008) var i orubbligt lojal med Moskva ända fram till sammanbrottet.

Som framgår av recensionen ovan kämpade han som frivillig i Internationella brigaderna under inbördeskriget i Spanien.¹

Under 1950-talet var han korrespondent i Moskva för SKP/VPK-tidningarna *Ny Dag* och *Norrskensflamman*.

I början av 1960-talet arbetade han i Kina och ställde då helhjärtat upp på den sovjetiska sidan i den uppblussande sino-sovjetiska konflikten. Han skrev då en häftig kritik av Mao och i synnerhet kulturrevolutionen, *Maoismen – myt och verklighet* (Helsingfors 1973). Ett utdrag ur skriften finns i samlingen [Den svenska vänstern och kulturrevolutionen i Kina](#).

Därefter var han under långa perioder bosatt på Kuba. Men han fortsatte att bidra med artiklar till i synnerhet *Norrskensflamman*, som fungerade som den Moskvaorienterade minoritetens språkrör i dåvarande VPK. Han skrev där åtskilliga artiklar som försvarade Moskvas politik och kritiserade den dominerande mer självständiga politiska linje som kom att dominera VPK efter C H Germanssons tillträde som partiledare (1967). Ett exempel på detta ges av VPK-aren Per-Olov Zennströms i dennes skarpa kritik av Karl Staf i artikeln [Chefideologen i Flamman](#), som publicerades i *Ny Dag* 1972.

Därför var det också helt följdriktigt att Staf följde med när den Moskvavänliga fraktionen i VPK (1977) bröt med partiet och bildade APK (Arbetarpartiet Kommunisterna).

¹ [Om spanska inbördeskriget](#) av A Hagström ger en kortfattad men läsvärd redogörelse för inbördeskriget, de Internationella brigaderna och den svenska solidariteten med Spanien. Se även [De glömdas armé](#) av Per-Olof Mattsson, som med utgångspunkt från en ganska ny bok om de danska spanienfrivilliga behandlar de Internationella brigaderna, med särskilt svensk och nordisk vinkling.

Fler lästips***Om kommunisterna och inbördeskriget i Spanien***

[Stalin, Komintern och den spanska revolutionen](#) (Dokument från 2:a halvåret 1936)

Burnett Bolloten: [Repressionen mot anarkister och POUM under spanska inbördeskriget](#),

Fernando Claudín: [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#) (förf. var ledande kommunist under inbördeskriget)

Martin Fahlgren: [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#)

Om Molotov-Ribbentrop-pakten

Anders Hagström: [Molotov-Ribbentrop-pakten](#)

WL Shirers: [Sovjetunionen, Tyskland och Andra världskrigets inledning](#).

/Martin F